»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА И ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву »БРАНИКА« у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«

на годину	К 32·—	40·— дин.
на по године	К 16·—	20·— »
на четврт године	К 8·—	10·— »

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација »Браника« налази се у кући дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска улица бр. 11.

Број 19. У Новом Саду, у четвртак 25. јануара (7. фебруара) 1907. Година XXIII.

Најновије из Карловаца.

Синоћ добисмо из Ср. Карловаца овај извештај:

Данашња седница отворена је без самосталаца. Било је на њој четрдесет радикалских посланика са потпредседником *Ђурђевићем*. Пошто би прочитан записник седнице од суботе, читао је потпредседник петиције. За тим је прочитан допис патријарха Георгија *Бранковића*, којим јавља, да је закључак сабора пријавио влади и да одбија подметања, као да је он злонамерно оштетио народно-црквени иметак. Сви његови рачуни имају потврду саборских одбора и владе. Осим тога одриче сабору компетенцију, да доноси у овој ствари мериторно решење.

Др. *Рокник* мисли, да, пошто сабор мора донети одлуку против ове енунцијације, треба председништво да позове сву господу посланике, како би сабор донео једнодушно ту одлуку.

Седница је после тога затворена. Друга се састаје сутра у десет сахата пре подне.

Самосталци, како смо дознали, одлазе данас из Карловаца својим кућама.

Од једне личности, која стоји близу патријарху, дознајемо, да је патријарх, чим је званично био извештен о предлогу дра Мите *Мушицког*, наредио свом адвокату, да против дра Мушицког покрене кривичну парницу због клевете.

Допис патријарха Георгија Бранковића сабору гласи од речи до речи овако:

М 43.
1907.

Сл. срп. прав. народ. црквеном сабору
у Карловцима.

У вечерњој седници својој од 19./I. (1./II.) 1907. донео је слав. тај сабор већином од 8 гласова закључак, којим упућује СО. да поступи против мене, као против бившег епископа темишварског, а потом митрополита патријарха српског у погледу на уживање епископске дотације; којом даље изјављује дубоко жаљење и осуду, због некаквих наводно по мени злонамерно проузрокованих неприлика нашим срп. народ. црквеним фондовима и најпосле којом изјављује наду, да ћу ја из тог закључка већине слав. сабора повући потребне конзеквенције, те сићи са митрополијско-патријарашког престола.

Против горњег закључка, као да сам ја злонамерно или у опће чинио што против интереса срп. народ. црквених фондова и сабора најсвечаније се ограђујем и најодлучније протестујем.

Услед тога, како тај део закључка, тако и онај даљи део му о позиву, односно о очекивању, да повучем конзеквенције те да сиђем са овога места, незаконитим и ништавним и за себе необавезним сматрам.

Исто тако и онај део закључка, где се каже, као, да се изражава нада целога народа, за одступ — са свим неоснованом и неозбиљном тврдњом проглашујем.

У исти мах имам част саопћити сл. сабору, да сам — обзиром на то, што је већина сл. сабора у овом случају прекорачила законом одређени делокруг и приграбивши ненадлежно дисциплинарну власт против архијепископа и митрополита прешла управо на поље дисциплинарног поступка и суђења против мене, на што по постојећим законским установама (саб. устројству) права нема, нити ја тога сл. сабору признајем — вис. кр. уг. влади поднео свој протест и призив против таког поступка, молећи, да се горњи закључак укине с тим, да ја дотле, док та незаконита и по себи ништавна одлука постоји, у сабор долазити, односно као законити председник у сабору председавати нећу.

У *Карловцима* 21./I. (3./II.) 1907.

Георгије Бранковић с. р.
патријарх.

Препоручују се.

Они, којима је стало до тога, да се патријархова афера развије у што већу бруку српску, могу бити потпуно задовољни. Брука је одјекнула широм света: велики европски листови, по бечкима, доносе опширне извештаје о српском шкандалу. Можемо бити потпуно задовољни: свет зна, да у Угарској има Срба, зна, да Срби имају своју аутономију, зна да аутономија има свој шкандал. Светомире Николајевићу, Ваша теорија „о шупљој фрази“ заиста је — шупља фраза. Цео ће Вам свет рећи, да смо и ми и ви с оне стране Дунава и Саве рођена браћа, ако не по крви и интересима, а ово несумњиво по — шкандалима.

Да би нам домаћи шкандал био што већи, без сумње много је допринела интерпелација грофа Александра Хадика у угарском сабору. Гроф Хадик у својој интерпелацији није умео погодити умерени и објективни тон, којим треба ову жалосну аферу расправити: у својој мотивацији приказао је он, коалиционаш, патријарха Бранковића као јатака Фејерваријеве владе и као присног пријатеља Куена Хедерварија. Приказавши га тако као политичког непријатеља мађарске коалиције, и унапред расположивши посланике против патријарха — Хадик је говорио о познатој моралној осуди нашег народно црквеног сабора.

Против таква поступка грофа Хадика морамо у интересу наше цркве најенергичније протестовати. За оцену поступка патријарха Бранковића сасвим је ирелевантно, је ли он потпомагао Фејерваријеву владу или коалицију. Шта је, дакле, хтео гроф Хадик?

Патријарх Бранковић — рече — свагда вољно потпомагаше сваку владу. Али никад се не беше експонирао толико, колико за противуставну Фејерваријеву владу. За доказ томе прочитао је цитате из „Српског Сиона“, у којима се ружи мађарска коалиција.

Од куда грофу Хадику „Српски Сион“? Ко му га даде у руке? Ко му преведе то? Ко га информиса? То је за овај мах питање од огромне важности. Међу тим ствар ће нам бити јаснија, чим отворимо мађарске листове. Ево примера ради „Budapesti Hirlap“.

Тај лист има у последњем броју свом допис из Новог Сада. У њему се тврди, да мађарска влада стоји пред двема алтернативама: или да државним ауторитетом заклони патријарха Бранковића, или да га позове, да повуче конзеквенције. У првом би случају, вели „Bud. Hirl.“, влада довела у неугодан положај радикалну странку, *„која је и за време националног отпора некористољубиво потпомагала коалицију и која је нарочито у интересу потпуне државне самосталности радила патриотском ревношћу.“* То су вели — дописник — речи једног од вођа радикалне већине на сабору.

Сад ћемо навести, што је најважније: у истом допису налазимо о политичком држању патријарха Бранковића под Фејерваријевом владом и скоро од речи до речи оно исто, што је гроф Хадик рекао у сабору. Дописник сам одаје, да је своје податке добио *„од једног вође саборске већине“*.

Тако дакле! Радикали се преко дописника á la Јожика Мајер препоручују горе као патриоте, а патријарха оцрњују као политичког противника коалиције. На тај начин покушавају да утичу на јавно мњење мађарско и на владу.

Такав поступак мора нагонити румен стида и у лице сваког поштовача аутономије. Интерес част и достојанство српског народа захтева, да се *објективно обелодани права истина*. За меритум питања је ли патријарх дефраудирао нема никакве важности да ли патријарх беше Фејерваријевац или Кошутовац. Или пак живимо у добу кад за истину и правду није свеједно, да ли неко беше Фејерваријевац или Кошутовац?

Српски народ не ће дозволити, да се влада титра с достојанством престола св. Саве, за то што је „Срп. Сион“ писао против коалиције. Истину хоћемо да знамо и истина мора победити. Ма се сто пута препоручивали горе радикали као кошутовачки савезници, ово се питање не сме друкчије решити већ по правди и правици, а не по томе да ли су радикали кошутовачки савезници или не. Оно подметање грофу Хадику шта да говори и препоручивање по чивутским листовима сувише је налик на подмићивање судија. А то не ради, ко је у праву.

Векерле о патријарху.

На прекјучерашњој седници заступничке куће угарског сабора интерпелисао је гроф Александар Хадик министра-председника о афери патријарха Бранковића, те је на тај начин бруку нашу изнео и пред државни сабор, и уједно пружио министру-председнику прилике, да се изјасни о овој по српски народ тако фамозној афери.

У мотивацији својој гроф Хадик је оцртао патријарха Бранковића као политичког приврженика свагдашњих влада а нарочито последње Фејерваријеве владе. За доказ томе прочитао је и неколико цитата из „Српског Сиона“. Дужност је владина, рече, да бдије над јавним моралом, те због тога управља на министра-председника ову интерпелацију:

1) Зна ли министар-председник да је српски црквени сабор у седници својој од 1. о. м. на основу извешћа рачунског ревизионог одбора утврдио више злоупотреба патријархових, те одлуком својом изрекао, да је патријарх недостојан патријарашког места?

2) Ако зна, је ли министар-председник вољан учинити потребне кораке, да се патријарх Ђорђе Бранковић у интересу достојанства српске цркве и успостављења мира што пре уклони са свога места?

На ту је интерпелацију министар-председник одговорио ово:

Пре свега слободан сам приметити, да ја никад не бејах тако срећан, да се убројим међу оне, које је патријарх Бранковић потпомогао, јер ни за време пређашње ни за време садашње владавине своје нисам уживао благодети његова потпомагања, тако да никако не морам доказивати, да ћу ја ову непријатну и врло одиозну ствар српске цркве испитивати с потпуном објективношћу. Ван сумње је, да се онде развиле личне несугласице, и ја жалим, што оне добијају израза на недостојан начин, те могу цео мађарски јавни живот, а нарочито црквени живот у Срба приказати онако, како то јавним интересима не одговара. Против патријарха су и раније и сада подигнуте тужбе и дозволићете ми, да рекнем свом поштованом посланичком садругу, да ове тужбе нису из делања му као темишварског епископа, нити из делања му као патријарха, у један мах изнесене на јавност, већ у оброцима. Пре године 1902. приговорише његову делању као сомборског проте. То се некако решило. Сада пак износе на тапет злоупотребе, које је, веле, учинио као темишварски епископ, и од познатих им замерака једно задржавају, да евентуално касније замере. То су, молим вас, чињенице. Прво примећујем то: нека изнесу против њега све тужбе одједном, јер недостојним поступком сматрам то, што те тужбе потрзају делимице и у оброцима, да би тако

та рана српске цркве непрестано стајала отворена. На питање које је управљено на мене, могу одговорити само то, да до овог момента службено нисам ништа дознао о одлуци донесеној 1. овог месеца. Сад сам телеграфисао онамо, да ми се службен препис ове одлуке, односно службена одлука у руке достави.

Колико ја знам, изаслани тако звани ревизиони одбор није одлучио, а није ни предложио, да се патријарх уклони са свога места. Ревизиони одбор седамнајсторице међутим је запста учинио приговоре против патријархова руковања црквеним имањем и још пре 17 година, када беше још темишварски епископ, те је предложио, у колико патријах ове своте не би надокнадио, да се у смислу закона судским путем утерају од њега. Мишљење мањине беше, да је за ту своту одговоран не само патријарх већ с њим заједно и Саборски Одбор; становиште већине беше, да треба ступити директно против патријарха. То беше предлог одбора седамнаесторице.

Опростићете ми, али ако хоћу да будем непристрастан — а ја немам никаква узрока нити да изгладим патријархове ствари нити да оставим слободна терена личним утецајима, управљеним против њега — ја на овом месту могу имати само један задатак: на основу права, које нам пружају наши закони коначно решити већ једном ово питање у смислу правичности (Одобравање). Овде, држим, не можемо једнострано заузети становиште, патријарх не може бити лишен редовних судија својих (Одобравање), не може се на основу обичних оптужаба изрећи, да је недостојан и да га због тога треба уклонити (Одобравање).

Шта можемо ми чинити? У смислу наших закона можемо прво затражити, да ли је конгрес при доношењу своје одлуке остао у оквиру свог делокруга и на основу нашег права надзора над имањем и сами ћемо испитати подигнуте тужбе, за тим ћемо према резултату ове непристрасне истраге поступити даље. Нека славни сабор буде уверен, да нас заиста води становиште, да јавном моралу прибавимо важности. А прибављајући важности јавном моралу онде, где је реч о автономним црквеним пословима, не ћемо дозволити, да на нас политички мотиви утичу. О политичким мотивима може бити говора само у толико, у колико се ствар тиче интереса јавног морала и цркве, али страначка политика при томе, као што је то природно, не може имати никаква утецаја.

На тој ћемо објективној основи гледати да сходно решимо целу ствар; а сходно ћемо је решити, придржавајући се принципа, да одиозним супротностима, које се развиле између патријарха и чланова српског конгреса, нарочито пак између патријарха и садашње већине на конгресу, једном већ учинимо краја. Молим славни сабор, да ми одговор изволи узети на знање.

Гроф Алоксандар Хадик и сабор узели су одговор министра-председника на знање. За даље поступање против наше аутономије добио је дакле министар-председник одобрење самога сабора.

Шта не дозвољава Апоњи.

Посвећено шајкашком посланику дру Мушицком.

Имао је право велико-кикиндски посланик г. др. Михаило *Полит*, када је у свом последњем сјајном говору приликом апропријације и опет онако искрено и истинито оцртао потиштено стање немађарских народа у овој земљи. Имао је право и словачки посланик Јурига, коме је по оној мађарској: „реци истину, разбиће ти главу!“, одузета реч, на славу парламентарне слободе говора. Може се говорити, шта се хоће, ако председник дозволи, могу се износити све тегобе и јади, али систем остаје стари, шовинизам не јењава, у борби против народности сви су једнаки. Још нам је у живој успомени одлука министра унутрашњих дела, којом је вратио неодобрена правила једне српске читаонице. Али то бисмо могли разјаснити тиме, што у читаоницу долазе људи, који хоће и да политизирају, а близу Фелдварца станује и „опробани борац радикалски“ брата Јаша Мркшић, пилићар и гушчар, те је опасност ту, да би се пилићи и гушчићи могли побунити а Јаша брани „државну идеју мађарску“. Но министар је вратио неодобрена правила и женске добротворне задруге у Батоњи, дакле једне корпорације са чисто хуманитарним смером, која апсолутно не води рачуна о политици и састала се ли тога ради, да својој сиротињи помогне, јер тој *српској* сиротињи не ће у нужди помоћи никакве па ни чивутска задруга, која у томе месту постоји, а наша задруга у Батоњи морала је ставити на чело, да је *српска*, јер у месту имаде и православних Румуна.

Но ево сада још једне самоволе, која карактерише шовинизам и баца сенку на толико пута наглашавану правичност владе, и на њено „очинско“ старање за корист свих народа у земљи овој.

У Доњем Ковиљу постоје две комуналне школе, но жупанија од дужег времена наваљује на општину, да отвори још две. За те две нове школе морала би општина сазидати нову зграду по свима прописима, те би ју то, са учитељским платама стало неколико хиљада. Како је становништво у Доњем Ковиљу махом тако сиромашно, да тај нови терет не би могло сносити, то управа ковиљског манастира учини општини понуду, да ће она на својој територији отворити вероисповедну школу, коју осим деце манастирских послужитеља могу похађати и деца сиромашнијих мештана, а школу ће управа издржавати *сасвим о своме трошку*. Услед тога би општина, по наваљивању жупаније, морала само једну школу отворити, а то би са адаптирањем једног учитељског стана могла постићи са неколико стотина круна. Општина радосно прихвати овај родољубиви предлог и манастирски настојатељ оде у тој ствари лично у министарство просвете, где му дозвола би и обећана, тим више, што је ову намеру управе и епархијски школски одбор бачки с одобрењем узео на знање и од своје стране препоручио. Прошла је читава година у очекивању и припремању за отварање нове школе, но ових дана дође одлука министра просвете, да отварање вероисповедне школе *не дозвољава*. Не могасмо се чудом начудити, јер у месту постоји већ годинама вероисповедна католичка, па чак и чивутска школа, те дођосмо ево до уверења, да само Србима православне вере није у овој земљи дозвољено оно, што је слободно католицима, па чак и чивутима. Или држи господин министар просвете, да би од једног српског манастира било родољубиво дело само то, кад би на својој територији за потребу своје цркве отворио комуналну, односно мађарску школу? То манастир не може учинити, и ако би га за то данашња струја радикалска можда похвалила.

Износимо овај жалосни факт на јавност, и молимо г. дра Миту Мушицког, шајкашког посланика, да у овој ствари интерцелише господина министра просвете, те да дозна од њега, какви су га разлози руководили, да одрече свој пристанак и своју дозволу од једног предузећа, које са политиком апсолутно нема никакве везе него се тиче просвете и културе? Томе се од г. дра Мушицког надамо у толико више, што би било за њега срамота, кад би због ствари, које се тичу његова среза, такову интерпелацију морао пред сабор изнети који посланик Румун или Словак. А толико заузимања за свој изборни срез тек смемо очекивати од господина посланика!

У **Шајкашкој**, јануара 1907.

Лала.

Народно-црквени сабор.

XIX. СЕДНИЦА.

Ср. Карловци, 17. (30.) јануара 1907.

(Од нашег изаслатог извештача.)

Потпредседник др. Никола **Ђурђевић** отвара седницу. Од епископа су присутни: Гаврило *Змејановић*, Митрофан *Шевић* и Лукијан *Богдановић*. Перовођа **Соларић** чита записник прошле седнице.

Потпредседник пита, има ли ко шта да примети на записник.

Љ. **Лотић** поправља свој предлог у записнику, да је рекао „барем два“ а предложио да то од сада буде минимум. Исправља се.

Др. **Белобрк** измењује предлог одбора за предлоге у записнику с тиме, да и они пароси, који поред своје управљају и удовим парохијама, имају права на припомоћ од сесијалне општине.

Записник се оверовљава са споменутим исправцима.

Потпредседник чита поднеске и петиције.

Др. М. **Миладиновић** ставља до знања, да су стигли сви записници епархијских скупштина, осим темишвареке, и моли председништво, да се побрине о томе, да се ти записници што пре поднесу. Прима се.

Др. Ј. **Радивојевић-Вачић** чита записник одбора за дневни ред. (**Обреновић** и **Лукић**: *То је било без нас! Ко је то закључио? Протестирамо!* **Лукић** *Миладиновићу: Или ја лажем, или Ви не говорите истину!* **Миладиновић**: *Ја не лажем!* **Лукић** *се позива на председника одбора за дневни ред епископа Шевића. Нека председник каже!* **Обреновић** *изјављује место председника, да је седница сазвана за 9 сахата, али да није нико дошао.* Др. **Миладиновић**: *Ја сам био! др.* **Половина** *Ви имате добро памћење!* **Миладиновић**: *Ја сам против подметања!* **Лукић**: *Ми имамо права, да протестујемо, кад се ради без нас!*)

Потпредседник мисли, да је ова дебата сувишна. (**Лукић**: *У „Застави“ ће опет казати, да сам ја уникум! Ја сам био као и садашњи председник! Ми смо ближанци! Поп П.* **Милин**: *Окани се ти потпредседника!*) Овај ће се предлог ставити на свршетку седнице, а дотле ће бити времена, да се о томе говори и донесе записник.

Прелази се на дневни ред.

Известилац др. **Белобрк** чита записник о продаји крчме са регалним правом братства манастира Мале Ремете и куповања једне парцеле од пет јутара земље. Потпомаже ту молбу предлогом одбора за предлоге и моли сабор, да га усвоји.

Потпредседник: Пошто нема протупредлога, то стављам овај предлог на гласање. Прима се једногласно.

Потпредседник: Друга тачка дневног реда јесте расправа о званичном листу.

Реч узима известилац др. **Белобрк**: По интенцијама сабора од 1902. године покренуо је саборски одбор лист за публиковање свих одлука епархијских власти. Но међутим је тај лист изазвао велике конфликте у автономији. Црквене општине су тврдиле, да је њихов званични лист „Српски Сион“, школска звања држала су се опет „Школског Листа“. Предлаже, да би се овоме свему једанпут стало на пут, да сабор донесе одлуку, по којој би све автономне власти морале своје званичне извештаје слати у „Митрополијски Гласник“. Тим би се умањили и издатци сиромашним општинама; али уједно да закључи и то, да су ступци тога листа отворени само званичним публикацијама. (**Михајловић**: *Као и до сада!*).

Љ. **Лотић** усваја горњи предлог, али доноси допуну, да је потребан и „Школски Лист“, као званичан орган наших школа, који би требао поред званичних публикација да доноси и стручну, душевну храну нашим учитељима. Наши су учитељи и онако сиромашни, те би се овим јефтиним листом најлакше одржавала веза а и они би добијали поуке и подстрека на рад.

К. **Миловановић** не усваја предлог Лотићев. Побија, да би то био званичан лист, који обично осим стечајева нико не чита, и да би се оно, што Лотић хоће, могло постићи само слободним стручним листом. Уредничку званичног листа су обично везане руке, он стоји у служби онога тела, које даје правац листу, док један самосталан стручан лист служи чисто науци. Наводи као пример званичан орган мађарских школа, Одбија Лотићеву допуну.

поп-Ј. **Магарашевић**. И он није за Лотићеву допуну. Досадања пракса га утврђује у томе. Ево н. пр. „Српски Сион“! То је орган епархијских власти, издржава се на рачун истих, а овамо служи најразличитијим интенцијама. То би се могло догодити и са „Школским Листом“ да послужи интересима које странке. Као што орган св. синода најгадније напада све странке, па и ову народну већину. Ако је потреба за стручним листом, неко буде незваничан, као на пр. „Богословски Гласник“. Прима Белобрков предлог.

Валеријан **Прибићевић** побија наводе против Лотићеве допуне и не сматра их озбиљним. Миловановић треба да докаже своју тврдњу, а што се тиче Магарашевићева приговора, тај вреди само pro futuro. Лист би стајао под надзором Школског Савета а и то је одбор из ове средине, те би се могао уредник упутити (**Пелеш**: *И променити!*) како да ради? Како има много Срба учитеља на комуналним школама, то би и они држали лист. Што се тиче незваничног, стручног листа, који предговорник хвали, „Богословског Гласника,“ то примећује, да тај лист поред све своје доброте, има много дуга.

К. **Миловановић** хоће да говори у личној ствари. (**Гласови**: *То није лична ствар. Ларма.*)

Љ. **Лотић**. вели, да је хтео да потпомогне учитељску ствар. Брани свој предлог и жали, што учитељство мора да лута као сироче. Одбија то, да нико не би читао тај аванични лист. Потребан је и зато, што би учитељи кроз тај лист добијали упуте директно од својих највиших власти. Негира деморализацију, јер би онда прво морала бити деморалисана и она власт, под чијом непосредном управом тај лист стоји. Тим би листом наше заостало школство кренуло приметно напред. Школски Савет би водио надзор над уредништвом. (**Бабић**: За што св. синод не заузда Руварца!).

Др. **Белобрк**: брани свој предлог; мисли, да су приватном листу одрешене руке, и да би и такав лист могао задовољити Лотићеве захтеве. Осим тога, може Школски Савет издавати један стручан лист, који доиста стоји на висини свога задатка и одговара потребама, те га и препоручити, а мисли, да ће и опћине ту препоруку радо прихватити.

Потпредседник: Како предлог одбореки нема протупредлога, него само допуну, то га проглашује као једногласно примљен. Ставља за тим на гласање Лотићеву допуну. Одбија се већином гласова.

Потпредседник: На дневном је реду извештај Саборског Одбора о изједначењу плата професора карловачке гимназије са платама професора у Новом Саду.

Известилац др. **Миладиновић** се осврће на закључак сабора од године 1902. о уређењу плата професора карловачке гимназије. Како су оба та завода српска, професори имају исте дужности и оспособљења, то треба да имају и исте плате. Извршење тога закључка пренесено је на Саборски Одбор те се је овај обратио на патронат карловачке гимназије, но овај је уложио протест против тога закључка с мотивацијом, да је те ствари имао патронат сам да решава, и ако то право по §. 92. припада сабору. Саборски Одбор је одговорио патронату у смислу споменутог закључка саборског, и подноси сада сабору и протест и свој одговор с молбом, да сабор одобри поступак саборског одбора и да позове патронат карловачке гимназије, да има у будуће извршавати тај саборски закључак. Предлог се прима једногласно.

Потпредседник: На дневном је реду сада извештај Школскога Савета.

Прекида седницу на 15 м., да би се одбор за дневни ред могао споразумети и донети о томе записник.

После одмора дошао је на ред извештај Школскога Савета.

К. **Миловановић**: осврће се на извештаје од година 1876. до 1885., од 1885. до 1890., 1902. и извештај од 1906. године. У уводу спомиње оне силне неприлике и сметње из старијег реакционог доба, и ти се отисци осећају и сада још на нашој школи. Школске су се уредбе тешко остваривале. Обузеле су га нове наде на бољу будућност, кад је Школски Савет, попуњен новим снагама г. 1902., пошао напред. И оцењујући објективно тај рад, мора признати, да је наша школа доиста пошла напред. Кад то признаје, мора ипак и казати, да је при читању тога извештаја нашао и многе мрачне стране, и да Школски Савет није вршио своју дужност онако, како се то могло од њега очекивати. Чланови нису долазили редовно у седнице. Мањина чланова донела би на пр. какав закључак, и тај би у другој седници био измењен, а то се не би смело дешавати ни у сеоском одбору, а камо ли у највишем автономном телу. Обрадовао се одлуци прошлога сабора, да Школски Савет створи школску анкету. Школски Савет није у ту анкету скупио целокупно

учитељство, него је именовао сам, кога је хтео. Имали смо анкету и стручних људи, а Школски Савет је одбијао предлоге и стављао је сметње њезину раду. Затим прелази на сам извештај Школског Савета и говори о његову склопу. Замера његовој примитивности, али немар чланова блажи кривицу онога, који је исти састављао. Сваки извештај требао би да има начела: како и шта је радио Школски Савет. Треба даље да обухвата цео живот нашега народа, као: просветни, хигијенски економски и правни положај према држави. Но овај извештај, како нам предлежи, доноси само одлуке о надзору. Требао је изнети читаву слику о уплетању угарске владе у наше автономне послове и какво је становиште заузео одбор према томе. Влада спомиње нека своја решења, која се нису вршила. Је ли било опомена, и шта се радило, да се то одбије? Прошли је сабор донео одлуку, да се треба старати о школама у бившој војној граници и Горњој Крајини. Те школе имају свој иметак (Grenzfond), који је хрватска влада одузела. Требало је испитати карактер тих школа и поднети о томе извештај, као и о историји тих школа. Прелази даље на наставу. Замера надзору и што није било довољна подстрека од горе, а без тога нема успешна рада, али кад чланови тога савета нису долазили редовно у седнице, онда није могло да буде рада, дакле ни извештаја о томе раду. Где нема брашна — нема ни хлеба! Референт је душа Школском Савету. Године 1904. примио је ту службу г. Ђорђе Поповић, спреман и ваљан човек и вољан за рад. Мора ипак и њему да замери, што није м гао да савлада сав посао и да покаже више успеха. Он је додуше много износио, мало је од тога примљено, а још мање остварено. Према томе мора и он понети један део кривице, која пада на Школски Савет. Додаје, да Школски Савет треба да покреће иницијативу, да даје крв у жиле народног живота. Спомиње још повторну школу, која није скоро ништа радила, а њезин је рад важнији од рада основних школа. Њој се није поклањало довољно пажње. Учитељ је жива школа. Ако он нема воље и довољне спреме, забадава ћемо очекивати каква успеха. Требало би установити среска епархијска и митрополијска учитељска тела за образовање учитеља и ради подстрека на рад. О томе се много писало, наглашавала се потреба, тражило се, али су ти зборови одбијани, јер да се од тога као не би видело успеха. Наглашава, да је млин ту, али нема брашна. Сам састанак, разговор и то много доприноси и храбри на истрајност. Школски Савет је требао да својски потпомаже те епархијске и митрополијске зборове, но он није ни пред сазив самога сабора дозволио митрополијски учитељски збор, и ако се то тражило и молило. Завршава, да је убеђен, да у чланова Школског Савета није било ни воље за рад и он изриче своје жаљење, али моли сабор, да ипак узме овај извештај на знање.

Љ. **Лотић**: говори о извештају Школског Савета какав би требао да буде и какав јесте. Оно прво показују уредбе, а ово друго пракса. Констатује, да врло жалосно стојимо са нашим школама, јер не одговарају времену. Школа немамо доста, деца не иду у школе, а и родитељи се морају глобом присиљавати, да децу шаљу у школу. Налази тому узрока у нашој просветној несвести и страначкој расцепканости нашега народа. Морали бисмо прво себе поправити, ако хоћемо добру школу. Не помаже ништа, ако нас не води љубав према народу на поље рада. Помоћи би се могло само тако, ако би се наш народ економски подигао. Истиче, да је у оно време, године 1872., наша школска уредба била савремена, а да на жалост нису ни до сада још све њене одредбе испуњене. Немамо још ни вртова школских, ни књижница. По §. 25. школске уредбе требало би да има женских задруга за женске ручне радове а ми имамо само једну. Свугде на свима тачкама крајњи индиферентизам. Фонд св. Саве није коракнуо од свога оснутка до данас, клирикални је фонд преоптерећен. Рад се множи, а ми имамо исти број референата, као и пре. Немамо књига. Истиче даље, да наши стручњаци нису образовани у народном духу. Кад можемо да оспособљавамо на пр. катихете, то би требало на том порадити, да и нашој омладини дајемо вишу педагошку спрему у оквиру наше автономије, јер наши просветници не дишу доста српским духом. Надзор нам је непотпун, јер референти не могу да обављају и надзор и канцеларијски посао. Требало би увести месни, епархијски и митрополијски стручни надзор над нашим школама. Наша уредба даје нам отворене руке, дакле Школски Савет може то извести. Сабор би требао да даде Школском Савету отворене руке и пуномоћ. Признаје, да извештај Школског Савета није потпун, да није изнео све, што треба, али да је рад Школског Савета био бољи, бољи би био и извештај; не само форма, него и садржај. Међу тим узима га и оваква на знање.

Ј. **Магарашевић** налази разлог јадном стању наших школа не у нама самима, него у једном вишем фактору, који је изван нашег домашаја. Мисли, да су Лотићеве мисли за сада неостварљиве, јер нема средстава за њих. Замера, што Школски Савет није извршио све поверене му ствари од сабора 1902. Мисли, да су приликама у Хрватској и Славонији исто тако крије власти, јер нису дозвољавале, да дођемо до вероисповедних школа. Како је данас други режим, како су други људи на власти, то се нада, да ће и изгледи наших школа поћи на боље. У Школски Савет треба да уђу млађи људи, који ће савесније вршити своју дужност. (*Радикали му тапшу.*)

Др. **Рокнић** реагира на замерке, које су пале против чланова Школског Савета те уверава, да се није због изненадног сазива сабора морао цео материјал средити и онако изнети, како је то требало да буде. И он се осврће са правом с тог гледишта на наше просветне прилике у Хрватској и Славонији под старим режимом и не чуди се, што одлуке сабора од године 1902. нису извршене, јер се није нико заузимао за њих, па чак ни Срби посланици на земаљском сабору у Загребу. Завршује речима: Нисам говорио ради одбране Школског Савета, но ради школе и просвете српске!

Р. **Врховац** је очекивао више од анкете. Загледао је у извештај Саборског Одбора, не би ли и онде нашао, загледао је и у извештај Школског Савета, и нигде није нашао ништа о мировинској уредби, и за то не ће многи наши учитељи да иду на вероисповедне школе, него служе у комуналнима. За то би требало оно тело, којем то спада у делокруг да што пре донесе о томе уредбу, или барем предлог, како да се то стање поправи. И учитељске школе треба реорганизирати, код професорског особља је свугде скоро несталност. Требало би донети и штатут, који би тачно одређивао делокруг и дисциплинарну страну професора на учитељским школама. Говори о територијалности сомборске и панчевачке више девојачке школе. Само новосадска има шири карактер. То би имао да примети на извештај. Иначе га прима.

Мита **Клицин**: Како је већ исцрпено питање о извештају Школског Савета, то не би он морао ни говорити. Спомиње сукоб Школског Савета са владом због сомборске препарандије и саветује, да се што пре озбиљно побринемо за наше школе. Замера Школском Савету, што је због министрове интервенције укинуо потпредседника епархијског школског одбора. Требао је споменути, да је то место случајно испуштено, јер га иначе свугде код нас има. Прелази за тим на наставну основу. Треба је створити двојаку: једну за Хрватску и Славонију, а једну за Угарску. Критикује распоред часова. Предлаже, да се та наредба одбаци. Пошто много женскиња улази у препарандију, могло се је неко време обуставити уписивање женскиња у препарандију. Прима Миловановићев предлог.

Сабор усваја Миловановићев предлог.

Потпредседник: пошто је дневни ред исцрпен, то затвара седницу и заказује идућу за сутра у десет сахата пре подне.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

— Друга конференција за мир. Енглески новинар *Уиљем Т. Стед* је ревностан проповедник идеје о миру. Живом речи, пером и делом неуморно ради у интересу општег разоружања и светскога мира. Веле, да се њему има благодарити, што је цар *Никола* II. сазвао у Хаг прву међународну конференцију за мир. Како ће се сад скоро састати II. конференција за мир, Стед путује по свима већим државама, не би ли за своје идеје задобио владе и прве људе. Он би желео, да се на II. конференцији како год изрече *разоружање*, те да би осигурао судбину тог предлога, намерава да покрене мирни поход. Овај би се састајао у том, што би заступници свих народа на свету у исто време с конференцијом приредили у Хагу велику демонстрацију за мир. Стед је покушао у Берлину да капацитира кнеза Билова, али је ту слабо успео. Канцелар је одбио засебне идеје Стедове, јер држи, да је довољан службени програм конференцијин. Немачка, као и друге државе, — рече кнез Билов — тежиће на хашкој конференцији за тим, да се права народа развијају са гледишта мира и човечности. Немачка може то тим више учинити, јер је за своју цел истакла одржање мира. За то је царска влада искреном радошћу примила Русијин позив на конференцију, и сматра конференцију за врло озбиљну. Али против проширења и иначе опширног програма могу да искрсну разне сумње, јер и до сад има за решење довољно такових питања, која ће у пуној мери окупирати рад конференцијни.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 24. јануара 1907.

— **Гимназиста самоубица.** Пишу нам из Велике Кикинде, да се онде јуче обесио ученик VII. разреда у овдашњој гимназији Антоније *Ковач*, и то због тога, што је пао из једног предмета. Тај младић је за кратко време пети самоубица у својој породици. Његов отац, његов деда, његов старији брат и једна тетка дешли су себи главе.

Новости са стране.

— † **проф. Менделејев.** У Петрограду је пре три дана у 73. години свог живота умро славни професор хемије Димитрије Ивановић *Менделејев*. Руски цар Никола II. изразио је Менделејевљевој удовици своје саучешће овим телеграмом: „Искрено саучествујем у Вашем болу и изражавам Вам своју саучесну симпатију на тешком губитку, који Вас је задесио. Русија је у особи незаборављеног Менделејева изгубила једног од својих најбољих синова.“ Менделејев је по наредби самог цара сахрањен о државном трошку.

НОВИЈЕ

Будимпешта, 23. јануара. У заступничкој кући угарског сабора посланик уставне странке *Извекуц* полемисао је с *Околичањијем*. Он држи, да је за време прелазне перијоде дискусија о народним захтевима нецелисходна и то у толико мање, што ће заступничка кућа при ревизији изборног закона, односно при неизбежном повишењу презентног стања војске имати и право и дужност, да установи услове, који се имају сматрати као рекомпензација. То, што Кошутова странка наглашава начелно становиште, излишно је, а можда и опасно, јер то отежава стварање оне заједничке основе, на којој се уза споразум свију народних снага може то питање решити на начин, који ће подједнако моћи задовољити и краља и народ. Румунски посланик *Вајда-Војевод* захтева, да буде орјентисан о том, на што ће се употребити рекрутски контингенат.

Париз, 23. јануара. Преминули банкар *Озирис* завештао је Пастерову заводу неколико милијона франака.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „Бранника“.

Српски народно-црквени сабор.

Карловци, 24. јануара. Самосталци су напустили Карловце и не ће се вратити у сабор, док се не реши патријархова афера. Данашњу седницу отворио је потпредседник Ђурђевић пре једанаест сахата. Присутно је само тридесет и осам посланика. Пошто се прочитао и оверовио записник и пошто се прочитале приспеле петиције, одгођене су по предлогу дра Радивојевића-Вачића седнице на неодређено време, док одбори посвршавају послове.

Пожар на Реци.

Река, 24. јануара. Ноћас у један сахат после поноћи букнула је ватра у елеватору. Цела зграда стоји у пламену. Срећа још, што ветар тера ватру на море.

Избори у Немачкој.

Берлин, 24. јануара. Пошто се дознало за резултате избора, отишла је велика множина света пред царски двор те приредила цару Виљему овације. Цар Виљем је говорио светини и рекао је, да је тврдо уверен, како се народ чврсто решио, да остане на путу, којим је пошао. Социјалне демократе су при јучерашњем ужем избору претрпели љуте губитке. Изгубили су седамнаест а добили су само четири мандата, тако да сав њихов губитак износи тридесет и осам мандата. Центрум ће се још појачан вратити у државни сабор.

Избори у Русији.

Москва, 24. јануара. При избору изборника готово су у свим срезовима победили кадети.

Избори у Аустрији.

Беч, 24. јануара. Избори за заступничку кућу царевинског већа расписаће се 14. фебруара п. р. Готово сви министри тражиће мандате.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Петар Крстоношић**

ФРАЊЕ ЈОСИФА ГОРКА ВОДА

ОГЛАСИ.

Стечај.

НАРОДНА КРЕДИТНА БАНКА

деоничарско друштво у Сентомашу

расписује стечај на место књиговође.

Плата ће се књиговођи определити према томе, како се са молитељем уговори.

Молитељ ваља у својој молбеници да искаже сведоџбама своју теоретску и практичну спрему, нарочито да искаже, да је у ком новчаном заводу дуже времена као књиговођа већ радио, односно ради, даље да зна на српском и мађарском језику кореспонденцију водити, да искаже лечничком сведоџбом да је потпуно здрав, а сведоџбом политичке власти места у ком пребива, да је доброг владања. На позив управе пак имао би се молитељ и лично представити. Молитељ, који би био изабран могао би 1-ог марта о. г. ступити у званије.

Рок пријављивању је 17. фебруар по новом т. год. Молбенице имају се управитељу Др. Момиру Павловићу, адвокату у Сентомашу поднети.

У *Сентомашу*, 4. фебр. 1907.

УПРАВА
Народне Кредитне Банке
деоничарског друштва
56 1—3 **У СЕНТОМАШУ.**

Сремска планинска вина
сопственог производа из мога **каменичког винограда „Парага“** препоручујем п. н. грађанству у боцама и бурадима по јефтиној цени. По жељи шаљем ценовник бесплатно.
Јосиф Шварц
произвођач вина **Нови Сад.**
637 8—54

ОГЛАС.

Задруга за узајамно осигуравање мираза пригодом удадбе и женидбе у граду Митровици,

јавља свима, да је дана 20. јануара 1907. по новом јавно отпочела свој рад, пошто је тога дана број задружних чланова нарастао на 100.

Прва уписана чланица ове задруге примиће припадајући јој мираз већ дана 20. априла 1907. уплативши само 120 круна. С тога се задруга обраћа сваком, ко је за женидбу односно удадбу, те га овим позива, да приступи као члан ове задруге, која пружа веома повољне услове, како при месечном плаћању тако и при паушалном приносу, те ће сваки поједини члан бити потпуно задовољан примивши **„мираз“** 1000 Круна после 1. годину дана а да није ни осетио како је извесну и веома малу своту уплатио.

Услове за плаћање као и сва друга обавештења у ствари осигурања мираза шаље на захтев одмах

Задруга за узајамно осигурање мираза у Митровици (Срем).

53 2—3

Најновијих лепеза и накита за балске тоалете.

Нова трговина мушке и женске помодне робе

Душана С. Монашевића

„код Златне кугле“ у ћурчијској улици бр. 23. преко пута Браће Мирослављевића

препоручује за скорашње празнике и балску сезону своје богато снабдевено стоваришће: мушких кошуља, крогнова, манцетни, краватни, џепница, трико-кошуља, доњих сукања и др. 655 13—25

Све врсте ручних радова. Велико стовариште женског белог рубља.

Најбољих кишобрана и Кољача. Најлепши избор кожних и кончаних рукавица.

БРАЋА ВАГНЕР

Нови Сад.

Основана 1866. год. Телефон број 105.

Богато сортирана трговина **деликатеса и спецерија.**

Стовариште, домаћих и иноземских вина.

Праве сремске шљивовице.

Поруџбине из места, достављају се бесплатно у кућу, а са стране, уз франко паковање и брзу и брижљиву пошиљку. 661 7-52

Брза и кулантна послуга. Цене јефтине.

ПРОМЕСЕ

3% австр. боденкредит-срећака

од 1880. год.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 90.000·—

1 згодитак од К 4000·— и 2 згодитка по К 2000·—

Жребање 15. фебруара 1907.

Цена К 5·—

Издаје

Мењачница Централног Кредитног Завода

у Новом Саду.

Поштом шаљемо промесе, кад нам се поред цене пошаљу још 35 пот. за поштарину. 31 11—

На захтев и поштанским поузећем.

Пољопривредници

који желе, да дођу до здраве, чисте врсте и издржљиве лозе за насаду винограда,

нека поруче

каламљене лозе

из »Миленијум« расаднице (Milleniumtelep) Nagyősz

у торонт. жупанији. 656 7-10

Ценовник са вештачким прилозима на мађарском, немачком, српском или француском језику, шаље се бадава и франко.

ЗАЈАМ

на амортизацију

На непокретно имање:

КУЋЕ и ЗЕМЉУ,

на земљу до ²/₄ предности са каматом 4 до 4½% не само I-во, већ на II-го па и III-ће табуларно место са каматом **5** до **6%**, треба само поднети извод из грунтовнице и катастралне књиге. И добра се преузимају и продају ради парцелирања.

Обратити се ваља на:

„AGRARIA“

földhitel és ingatlan forgalmi intézet

658 12—15 NAGY-SZEBFN.

Видерова реума-жеста

или **Крафт-Флуид**, дејствује сигурно и брзо, на свима деловима тела, и то, против *реуматизма, болова у нервима, гихта (костобоље) ишијаса, астме и т. д. Дејство је у многим случајевима тако изврсно, да је и код застарелих болести, после једне употребе Флуида,* нестало и најжешћих болова. Лечи зубобољу и главобољу за 5 минута. Цена је једној боци са упутством употребе 1 К., у већим боцама, К 2'40 Главно стовариште: у апотеци госп. Јосифа пл. Терека, *Király utca 12* и *Andrási ut 26*, и код др. А. Егера, у *Váczi körút 17.* тако исто у свима апотекама у престоници и провинцији, као и код произвођача *Widder Gyula, Apotheker* у *Sátoralja Ujhely* Поруџбине са стране, тачно се отправљају Награђен златном медаљом у Кијеву 1895 год. и златном медаљом у Лондону 1896. г.

45 2—20

Покушајте и препоручите производе

Видрине творнице храњива

у Прагу VIII (Краљ. Češka.)

ценовник бадава.

Постоји од 1860. године. Више пута одликована.

Стовариште фабрика намештаја

Наследника Николе Дусинга

у Новом Саду, Ханска ул. бр. 1.

преко пута од српске народ. основ. школе.

Препоручује своје велико богато снабдевено стовариште намештаја за спаваће собе и ручаонице, као и сваковрсних намештаја за салоне у разним израдама по јефтиним ценама.

Велики избор простирача, завеса и ћебета.

Препоручујемо нашу новоуређену

Радионицу с машинама

за израду сваковрсних намештаја по нацрту за приватне, за звања и општине.

СОЛИДНА ПОСЛУГА и ЈЕФТИНЕ ЦЕНЕ!

677 6—10

ПОЗИВ

НА

I. редовну главну скупштину

Српске Жабаљске Штедионице

као задруге,

која ће се одржати у недељу 11. (24.) фебруара 1907. у 2 сата после подне у заводским просторијама, на коју се г. г. честичари овим позивају.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Избор 3 члана за оверовљење присутних честичара.
2. Извештај управе о раду задруге о прошлој години.
3. Поднашање годишњег рачуна (биланције).
4. Извештај надзорног одбора.
5. Предлог управе о подели чистог добитка.
6. Давање разрешнице управи и надзорном одбору.
7. Избор 4 члана управе.
8. Избор надзорног одбора.
9. Избор 2 члана за оверовљење скупштинског записника (54. §.)

У Жабљу, 31. децембра 1906.

УПРАВА.

Рачун изравнања

ДУГУЈЕ **(биланц) на дан 31. децембра 1906.** ПОТРАЖУЈЕ

ИМОВИНА		К	п	ДУГ	К	п
Благајница		3673	92	Честичарска уплата I. кола	6992	—
МЕНИЦЕ:				Брисана чест. уплата I. кола	168	—
у лисници .	10676·—			Штедионички улози . . .	9260	39
у реесконту .	218346·—	229022	—	Веровници у текућем рачуну	999	—
Дужници у текућем рачуну		3499	65	Менице у реесконту . . .	218346	—
Инвентар . . .	409·70			Добитак за време од I./VI. до 31./XII. 1906. . .	1380	87
Пословне књиге .	471·69					
Оснив. трошкови .	307·10					
	1188·49					
20% отписа у првој години .	237·80	950	69			
		237146	26		237146	26

Рачун расхода и прихода

ДУГУЈЕ ПОТРАЖУЈЕ

РАСХОДИ		К	п	ПРИХОДИ	К	п
Плата		2450	—	Уписнина од честица I. кола	448	—
Станарина		175	—	Закаснина од честица I. кола	19	76
КАМАТЕ:				Камата од есконтов. меница	9214	61
у тек. рачуну .	332.11			Банкипровизија	2686	45
на штед. улоге .	190·04			Опомене	31	79
на реес. менице	7275·70	7797	85			
Трошкови		140	02			
Порез и на кам. од штед улога порез		219	—			
Отписи		237	80			
Чист добитак од 1./VI. до до 31./XII. 1906. . .		1380	87			
		12400	54		12400	54

У **Жабљу**, 31. децембра 1906.

Стеван Дунђерин с. р.
благајник.

За књиговодство:
Милош Д. Љубиша.

УПРАВНИ ОДБОР:

Милош Д. Љубиша с. р.
председник.

Коста Шилић с. р. **Тоша Бељин** с. р. **Гена Боришев** с. р.
потпредседник.

Јаша Пустајић с. р. **Велемир Радивојев** с. р. **Стевая Дунђерин** с р.
Живан Баић с. р. **Ђура Герић** с. р. **Рада Рајчетић** с. р.

37 2—2

НАДЗОРНИ ОДБОР:

Рада Питеја с. р. **Каменко Чура** с. р. **Рада Чордар** с. р.
председник.

Власник и издавач: Деоничарско друштво „Чраник.“

Штампарија деоничарског друштва „Браника.“